

Gedeputeerde en provinciale staten van de
Provincie Overijssel
Postbus 10078
8000 GB ZWOLLE

Postbus 1474
8001 BL ZWOLLE
Hanzelaan 351
8017 JM ZWOLLE
info@wertheimadvocatuur.nl
T 038 7601383
F 085 8768934
KvK-nr. 62228943
BTW-nr. NL854716798B01

tevens per mail postbus@overijssel.nl, windbeleid@overijssel.nl, zonbeleid@overijssel.nl en
statengriffie@overijssel.nl

Zwolle, 12 maart 2024

Dossienaam: St. Twickel/Prov. Ov wind № 20240012
Uw kenmerk: - (ontwerpen van) 'Aanpassing Omgevingsverordening Overijssel - instructieregel windenergie 2024', het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) 2024 en Omgevingseffectrapportage
- (ontwerpen van) 'Aanpassing Omgevingsverordening Overijssel - instructieregel zonnevelden 2024'
- Wind voor Buren
Behandeld door: mr. drs. R.S. Wertheim, advocaat
E-mail: wertheim@wertheimadvocatuur.nl

Geacht college, geachte statenleden,

1 Samenvatting

1. Het unieke, in Ambt Delden gelegen landgoed Twickel, dat vrijwel geheel in Natuurnetwerk Nederland ligt, komt volgens uw ontwerpstukken vrijwel volledig in een "voorkeursgebied windenergie" te liggen. Het ruimtelijk faciliteren van grootschalige windturbines tot wel 280 m tiphoogte op en in de nabijheid van het kernbezit van Stichting Twickel met grote cultuur-, natuur- en landschapswaarden vormt een onomkeerbare aantasting van het ensemble van landgoed Twickel. U dient dus allereerst af te zien van landgoed Twickel als voorkeursgebied en dus ook geen medewerking te verlenen aan het project Wind voor Buren met twee windturbines met een vooralsnog voorziene tiphoogte van 230 m, langs knooppunt Buren in de snelwegen A1/A35, vlak bij de kern van landgoed Twickel. Op verschillende punten (natuur, radarverstoring, buisleidingen, waterhuishouding) is het "voorkeursgebied windenergie" bovendien niet onderzocht. Wij verzoeken u daarom u landgoed Twickel en een voldoende ruime zone daaromheen uit te zonderen van het "voorkeursgebied windenergie" en geen medewerking te

verlenen aan het project Wind voor Buren. Stichting Twickel is wel bereid met uw provinciebestuur in gesprek te gaan en mee te denken over een integrale benadering van de ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven (wonen, water, natuur/bossen, verduurzaming, extensivering landbouw en energietransitie) op en rond landgoed Twickel.

2 Inleiding

2. Deze zienswijzen schrijf ik namens Stichting Twickel, statutair gevestigd te Ambt Delden, bezoekadres Twickelerlaan 6, 7495 VG Ambt Delden. De zienswijzen gaan over de stukken die worden genoemd in de paragrafen 2.1 en 2.1 hieronder.

2.1 Windenergie

3. U hebt ter inzage gelegd:
 - het ontwerp van de 'Aanpassing Omgevingsverordening Overijssel - instructieregel windenergie 2024',
 - het ontwerp van het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) 2024; en
 - Omgevingseffectrapportage.
4. Zie uw kennisgevingen op <https://www.overijssel.nl/loket/terinzageleggingen/terinzagelegging-ontwerp-aanpassing-omgevingsverordening-overijssel-windenergie-en-provinciaal-programma-energiestrategie-2024/> en in Provinciaal blad van Overijssel van 18 januari 2024, nr. 776 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2024-776.html>), en van 24 januari 2024, nr. 1013 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2024-1013.html>).
5. Mijn proformazienswijze namens Stichting Twickel is door uw ambtenaar mevrouw I. van der Sloot, procesbegeleider RES, bevestigd onder nummer POV365-1457719967-1917 bij e-mailbericht van 29 februari 2024. Zij heeft namens uw college een termijn voor het indienen van een aanvullende termijn tot en met 13 maart 2024 gegund.

2.2 Zonnevelden

6. U hebt ter inzage gelegd een ontwerp van de 'Aanpassing Omgevingsverordening Overijssel – instructieregel zonnevelden 2024'. Zie uw kennisgevingen op <https://www.overijssel.nl/loket/terinzageleggingen/terinzagelegging-ontwerp-aanpassing-omgevingsverordening-overijssel-instructieregel-zonnevelden-2024/> en in Provinciaal blad van Overijssel van 18 januari 2024, nr. 776 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2024-776.html>).
7. Mijn proformazienswijze namens Stichting Twickel heeft uw ambtenaar mevrouw M. Cetin, beleidsondersteuner, bevestigd onder nummer 06 bij e-mailbericht d.d. 27 februari 2024. Zij heeft namens uw college een termijn voor het indienen van een aanvullende termijn tot en met 13 maart 2024 gegund.

3 Zienswijzen

8. Hieronder geef ik namens Twickel tijdig de aanvullende zienswijzen.

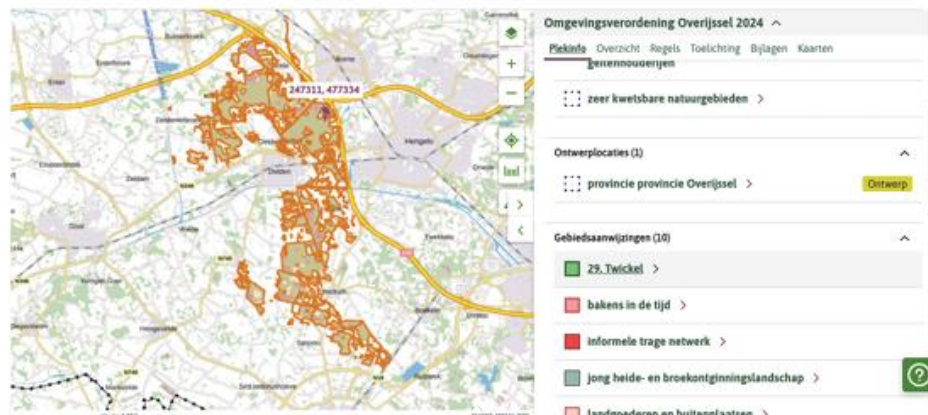
3.1 Windenergie

9. Stichting Twickel heeft met leedwezen kennisgenomen van de ontwerpstukken. Het grootste deel van haar eigendommen ligt in wat u wilt aanwijzen als “voorkeursgebied windenergie”. Zie om te beginnen een schermafdruk uit uw ontwerpverordening met een deel van het hier relevante voorkeursgebied windenergie:

Figuur 1 Een van de voorkeursgebieden windenergie. Bron: <https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart>.

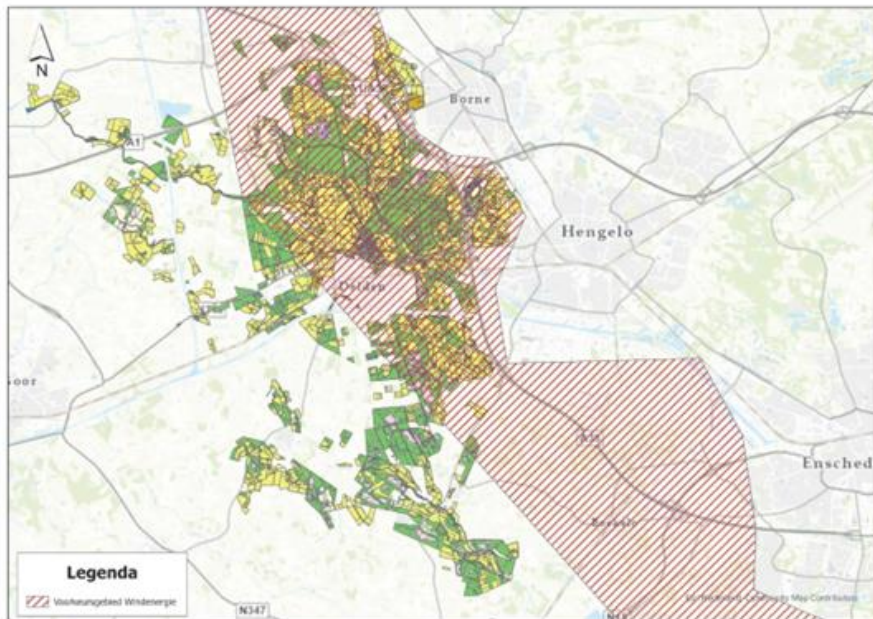
10. De bezittingen van Stichting Twickel worden voor een zeer groot deel bestreken door dit voorkeursgebied. Dat blijkt niet alleen uit het bijgevoegde en ook al eerder aan u toegezonden Landgoedontwikkelingsplan Landgoed Twickel (**productie 1**) uit 2021 (hierna: **LOP Twickel 2021**), p. 7, maar ook uit de aanduiding Twickel, zoals die in uw omgevingsverordening is opgenomen:¹

Figuur 2 Aanduiding Twickel in de Omgevingsverordening Overijssel 2024

¹ Ook te vinden via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dc-2023-4549/1/html>.

11. Ingevolge artikel 4.57 van uw geldende Omgevingsverordening Overijssel 2024 behoren de in bovenstaande figuur aangeduide gronden volledig tot Natuurnetwerk Nederland (NNN).
12. De eigendommen van Stichting Twickel strekken zich overigens veel verder uit dan Figuur 2 weergeeft. Zie LOP Twickel 2021, p. 7. Stichting Twickel heeft aanzienlijke eigendommen in het gebied dat begrensd wordt door de A35 in het westen, de A1 in het noorden en de spoorlijn in het oosten, dus in het gebied van retentiegebied Woolde. Zij worden volgens uw voorstel ook voorkeursgebied windenergie. En naar het oordeel van Stichting Twickel ten onrechte. Een kaart met een deel van het hier relevante voorkeursgebied windenergie en de hier gelegen² eigendommen van Stichting Twickel wordt hierna afgebeeld:

Figuur 3 Voorkeursgebied windenergie. Bron: Stichting Twickel.

13. Het ruimtelijk faciliteren van grootschalige windturbines op en in de nabijheid van het kernbezit van Stichting Twickel met grote cultuur-, natuur- en landschapswaarden, grotendeels in NNN, vormt een onomkeerbare aantasting van het ensemble van landgoed Twickel. Stichting Twickel meent dat u geen medewerking zou moeten verlenen aan de realisatie van windturbines in en nabij de kern van landgoed Twickel en evenmin aan de realisatie van de (twee) beoogde

² Stichting Twickel heeft ook elders in het land eigendommen.

windturbines van het project Wind voor Buren (langs knooppunt Buren in de snelwegen A1/A35). Ziet u dus af van uw voornemen daaraan wel medewerking te verlenen (volgens <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2024-1834.html>). De beoogde turbines van Wind voor Buren zijn zo hoog en liggen zo dicht bij Landgoed Twickel dat zij – in uiterst negatieve zin – beeldbepalend zullen zijn voor het landgoed; zij zijn landschapsoverstijgend en zullen vrijwel op elke plek van het landgoed zichtbaar zijn.

Terzijde: in haar brief van 11 maart 2024 heeft Landschap Overijssel uiteengezet dat zij voorstander is van windturbines op en nabij bedrijventerreinen, nabij hoofdinfrastructuur en in jong ontginningslandschappen, mits natuurwaarden en cultuurhistorische waarden in de omgeving niet onacceptabel geschaad worden. Zij heeft voorts geschreven dat de locaties van de windmolens van "Wind voor Buren" weliswaar in "jong ontginningslandschap" liggen, maar wel op een paar honderd meter van "landschap van buitenplaatsen" en kleinschalig kampenlandschap. Ook volgens Landschap Overijssel onderscheidt landgoed Twickel zich op landelijke schaal, vanwege zijn bijzondere cultuurhistorische waarden.

14. Stichting Twickel verzoekt u opnieuw kennis te nemen van LOP Twickel 2021, alsmede van de ook al eerder aan u gestuurde aanvulling uit 2023 over wonen en energie (**productie 2**) (hierna: **LOP Twickel 2023**). De beide stukken zijn opgesteld door Strootman landschapsarchitecten. In LOP Twickel 2023 is onder meer een hoofdstuk Energie opgenomen, waarin ruimtelijke spelregels en toetsingscriteria voor afwegingen rondom grootschalige windenergie en zonneparken worden voorgesteld; zie p. 36 e.v. Het betreffende hoofdstuk Energie moet gezien worden als integraal onderdeel van deze zienswijze.
15. Stichting Twickel betreurt het ten eerste dat uw provinciebestuur zich de afgelopen jaren onverschillig heeft getoond voor de constructieve inbreng van Stichting Twickel, van de Vereniging Vrienden van Twickel en van tal van betrokken bewoners daar waar het gaat om de invulling van de regionale energiestrategie en de gebiedsprocessen in het kader van de omgevingsvisie en het provinciaal programma landelijk gebied.
16. Gedurende het gehele gebiedsproces voor Zuidoost-Twente heeft Stichting Twickel bij voortdurend verzocht de energiecridor langs de A1/A35 niet alleen te beoordelen langs de lat van bundeling met infrastructuur, steden en bedrijventerreinen maar breder te kijken naar de kenmerken en identiteit van het gebied. Zij worden in belangrijke mate wordt gevormd door het kernbezit van Stichting Twickel als groene contramal van het omliggende verstedelijkte gebied. Dat kernbezit beslaat ruim 3.400 ha en vormt een voor Nederland uniek samenspel van kwaliteiten op het gebied van cultuur, natuur, landschap en monumenten. Dat alles wordt in ernstige en blijvende mate aangetast door grootschalige windturbines tot 280 m tiphoogte.

17. Gegeven u eerdere besluiten om ook ruimhartig medewerking te verlenen aan de realisatie van een nieuwe 110kV-hoogspanningsleiding voor de tracés Hengelo Weideweg-Hengelo Oele en Hengelo Oele-Almelo Mosterdpot, die het landgoed over plus minus 9 kilometer lengte doorsnijden, heeft u helaas al bijgedragen aan een blijvende aantasting van natuur- en landschapswaarden op het landgoed.
18. Naast het feit dat er onomkeerbaar afbreuk wordt gedaan aan de kernkwaliteiten en beleving van het landschap vragen wij ons ook af of u rekening heeft gehouden met de volgende punten:
- a. De afstand tot woningen en bebouwing. De geplande windturbines van Wind voor Buren liggen te zeer in de nabijheid van de kern Borne, een scoutinggebouw en een zorginstelling.
 - b. Vogel- en Habitatrichtlijn. De locatie is weliswaar pal gelegen langs de A1 maar nabij gelegen zijn het retentiegebied Woolde, de natte natuurelke Bornse Veld en bos- en natuurterreinen van Stichting Twickel. Het retentiegebied is een bijzonder gebied voor watervogels. Door in uw natuurtoets sec te toetsen aan Natura 2000-gebieden zoals de verder weg gelegen gebieden Borkeld en Bergvennen & Brecklenkampse Veld gaat u voorbij aan de nabij gelegen gebieden en daarbij behorende soortenbescherming vanuit onder meer de Vogel- en de Habitatrichtlijn. Tot de zeldzame soorten die in deze gebieden voorkomen, behoren een wereld aan ganzen- en eendensoorten, de visarend, de bruine kiekendief, de rode wouw, de kraanvogel en de wespandief. Laatstgenoemde soort is in Gelderland aanleiding geweest voor het instellen van beperkingen voor windturbines op en rond de Veluwe.
 - c. Volgens de Omgevingseffectrapportage, p. 68, is bij het bepalen van potentiële windturbine locaties geen onderzoek gedaan naar radarverstoring. U zou dat onderzoek eerst moeten verrichten alvorens veel te grote en niet aan hoogtebeperkingen onderworpen "voorkeursgebieden windenergie" aan te wijzen. Zie ook de artikelen 5.150 e.v. van het Besluit kwaliteit leefomgeving.
 - d. In het hier relevante voorkeursgebied windenergie en nabij Wind voor Buren ligt een Reserveringsgebied buisleidingen van nationaal belang in de zin van artikel 5.136 het Besluit kwaliteit leefomgeving, met daaromheen een zoekgebied voor de aanleg van buisleidingen van nationaal belang met een breedte van 250 m. In de Omgevingseffectrapportage, p. 74, is daarmee, zeker voor wat betreft Wind voor Buren, onvoldoende rekening gehouden. De daar genoemde afstand van tweemaal de tiphoogte, los van de vraag of die afstand in overeenstemming is met artikel 5.138 Besluit kwaliteit leefomgeving, lijkt bij Wind voor Buren niet gehaald te kunnen worden. Stichting Twickel wenst geen gevaarlijke situaties nabij haar gronden of vervuiling van haar gronden.
 - e. Ook overige kabels en leidingen zijn van belang. De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft Stichting Twickel een gedoogverplichting opgelegd voor de realisatie van de ondergrondse 110 kV-hoogspanningsleiding Hengelo Weideweg-Hengelo Oele en is voornemens dat ook te doen voor de ondergrondse 110 kV-hoogspanningsleiding Hengelo Weideweg-Almelo Mosterdpot. Rondom zulke leidingen geldt een

belemmeringenstrook waarop geen bouwwerken gerealiseerd mogen worden. Gelet hierop en gelet op de aanwezigheid van leidingen voor gas en water zijn naar het oordeel van Stichting Twickel de twee beoogde windturbine locaties van Wind voor Buren niet geschikt. Het gaat daarbij niet alleen om het risico van losrakende wieken; windturbines hebben grote en diepe funderingen en zijn hier dus niet mogelijk. Ook dit is in de Omgevingseffectrapportage, p. 67, ten onrechte niet nu al uitgezocht.

- f. De bedoelde funderingen kunnen bovendien zowel in de aanlegfase als in de gebruiksfase grote invloed hebben op de grondwaterstanden, zeker als er bij de aanleg of zelfs daarna bemalen moet worden. Dat verdraagt zich niet met de voor Twickel als NNN aangewezen natuurdoelen, zoals een "robuust watersysteem, gericht op het zoveel mogelijk vasthouden van gebiedseigen water en het benutten van lokale kwelsystemen" in de zinn van bijlage X (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dc-2023-4582>) bij artikel 4.57 Omgevingsverordening Overijssel 2024.
 - g. Het hier relevante "voorkeursgebied windenergie" lijkt niet op perceelsniveau maar slechts op hoofdlijnen begrensd te zijn. Dat leidt tot onzekerheid over de interpretatie van uw ontwerp artikel 4.107, lid 3, Omgevingsverordening Overijssel 2024.
 - h. Waar Stichting Twickel dat als grondeigenaar zelf in de hand heeft, zal zij niet instemmen met de bouw van (grote) windturbines die niet aan die spelregels en toetsingscriteria voldoen. In zoverre zal uw aanduiding "voorkeursgebied windenergie" zinloos zijn. De eigendommen van Stichting Twickel – en tevens een voldoende ruime zone daaromheen – zouden als "uitsluitingsgebied windturbines" in de zin van artikel 4.107, lid 1, Omgevingsverordening Overijssel 2024 aangewezen moeten worden, waarbij alleen de bovengenoemde ruimtelijke spelregels en toetsingscriteria uit LOP Twickel als uitzondering hebben te gelden.
 - i. In het ontwerp van uw provinciaal programma energiestrategie 2024 pakt uw provinciebestuur geen regierol. U stuurt enkel op aanvragen die binnenkomen (zie m.n. § 3.3 Beoordeling van initiatieven op projectniveau). Stichting Twickel verwacht van de provincie als regisseur van de ruimte dat binnen aangewezen gebieden alsnog een ruimtelijke afweging en ruimtelijk ontwerp gemaakt worden met betrekking tot aantallen, hoogte en spreiding. De markt is immers per definitie niet integer en dient een welbegrepen eigen belang en niet het publieke belang waaronder ruimtelijke kwaliteit en doelmatige besteding van opbrengsten.
19. Stichting Twickel wil graag in het bijzijn van haar huisadviseur annex voormalig rijksadviseur landschap Berno Strootman en de gemeenten Hengelo, Hof van Twente en Borne als grote eigenaren van gronden langs de A1-A35-zone met u in gesprek gaan om alternatieve locaties aan te dragen. Daarbij merkt Stichting Twickel op dat zij het liefst met u een Pact van Twickel 2.0 zou willen sluiten en op basis van haar LOP Twickel. In zo'n pact kunnen de ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven op het gebied van wonen, water, natuurontwikkeling, bossenstrategie, verduurzaming en extensivering landbouw en energie integraal benaderd en vastgelegd worden. Stichting Twickel gaat graag met u in overleg over een alternatief plan en

een alternatieve inrichting van de locatie Wind voor Buren, waarbij Stichting Twickel het (als piekbelaster aan te merken) melkveebedrijf van de familie Kristen – de beoogde exploitant van Wind voor Buren – met uw provincie wil omvormen, uitkopen of verplaatsen. Daarbij kan Stichting Twickel het areaal toevoegen aan het nabijgelegen boeren-voor-natuurbedrijf, zodat op die locatie voortaan niet gangbaar maar natuurgericht geboerd zal worden, met opgezette waterpeilen om de verdroging van het Bornse Veld tegen te gaan en de huidige belasting van lucht, water en bodem afkomstig van het melkveebedrijf reduceren door de nutriënten, broeikasgasemissies en gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen.

3.2 Zonnevelden

20. In uw voorgestelde artikel 4.106 Omgevingsverordening Overijssel 2024 dienen voor wat betreft de gronden van Stichting Twickel de spelregels en criteria uit LOP Twickel, p. 38, verwerkt te worden. Op haar gronden dient de aanleg van zonnevelden op landbouwgrond uitgesloten te worden.

4 Conclusie

21. Gelet op het bovenstaande dient u de ontwerpstukken niet ongewijzigd vast te stellen. Stichting Twickel verzoekt u in uw besluitvorming rekening te houden met de hierboven gemaakte opmerkingen. Uw berichten over uw besluitvorming zie ik graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

R.S. Wertheim